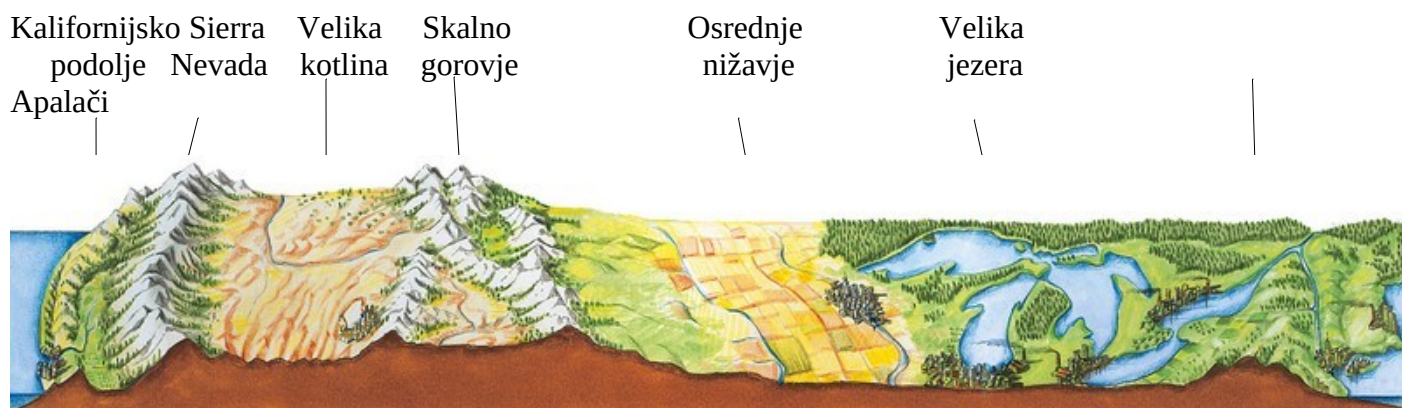

SEVERNA AMERIKA

1. Relief

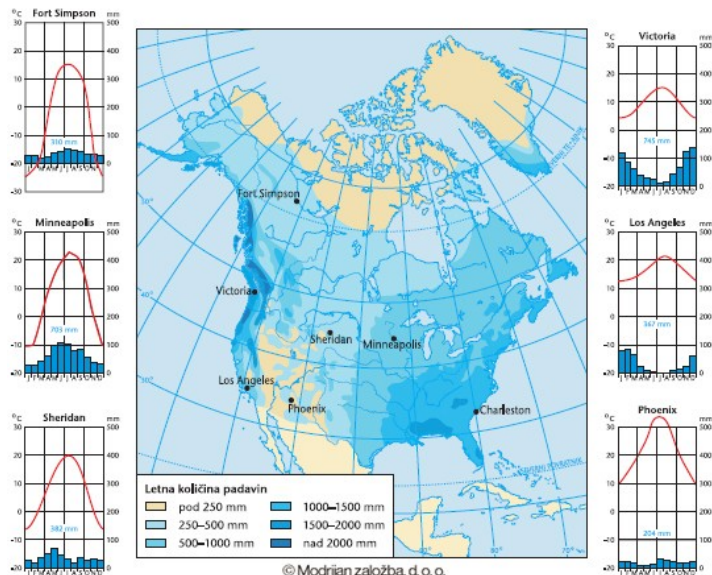
- Nastanek
 - o Kanadski ščit: predkambrij
 - o Apalači: paleozoik
 - o Gorati zahod: kenozoik, alpidaska orogeneza
- Reliefne enote
 - o Gorati zahod (Severnoameriške Kordiljere)
 - Skalno gorovje
 - Sierra Nevada
 - Kaskadsko gorovje
 - Obalno gorovje
 - Mount McKinley
 - Najvišji vrh celine
 - Aljaska
 - o Velika kotlina
 - o Kalifornijsko podolje
 - o Osrednje nižavje
 - o Obalno nižavje
- Reke
 - o Misisipi
 - o Missouri
 - o Reka sv. Lovrenca
 - o Kolumbija
 - o Kolorado

2. Podnebje

- Temperature
 - o Enakomerno upadajo J-S
 - o J: toplo Mehiški zaliv (poleti razširi proti S)
 - o S: mrzlo polarni pas (pozimi razširi proti J)
 - o Brez pregrad S-J lažji vdori toplega/hladnega zraka

- Padavine upadajo V-Z
 - o Velja količina: tihooceanski obalni pas, JV
 - o Mrtva črta:
 - 100. Poldnevnik
 - Pod 500mm
 - Polsuho podnebje
- Podnebni tipi
 - o Podnebje večnega snega in ledu
 - Kanadsko arktično otočje
 - Brez vegetacije
 - o Tundrsko podnebje
 - S. Del Kanade, Aljaska
 - Tundrsko rastlinstvo
 - Eskimi
 - Črpanje nafte
 - o Zmerno hladno podnebje
 - Iglasti gozd (na vzhodu južneje - Labradorski tok)
 - Kontinentalno vlažno podnebje
 - J in Z od Velikih jezer
 - Nekdaj listnati in mešani gozdovi, danes kmetijske površine
 - o Kontinentalno polsuho podnebje
 - Osrednje nižavje Z od 100. Poldnevnik
 - Nizkotravna stepa
 - Čedalje redkejša poselitev
 - o Oceansko podnebje
 - Osrednji del tihooceanskega pasu
 - Stalni vlažni zahodni vetrovi
 - Iglasti gozd
 - o Sredozemsko podnebje
 - Obalni JZ del
 - Sredozemsko rastlinstvo
 - Zgostitev prebivalstva
 - o Subtropsko pol/suho podnebje
 - Zaledje gora proti V
 - Puščavsko rastlinstvo
 - o Subtropsko vlažno podnebje
 - JV
 - Vlažni subtropski gozd (borov gozd) - izkrčeni
 - o Gorsko podnebje
 - Gorati predeli
 - Gorsko rastlinstvo

3. Prebivalstvo

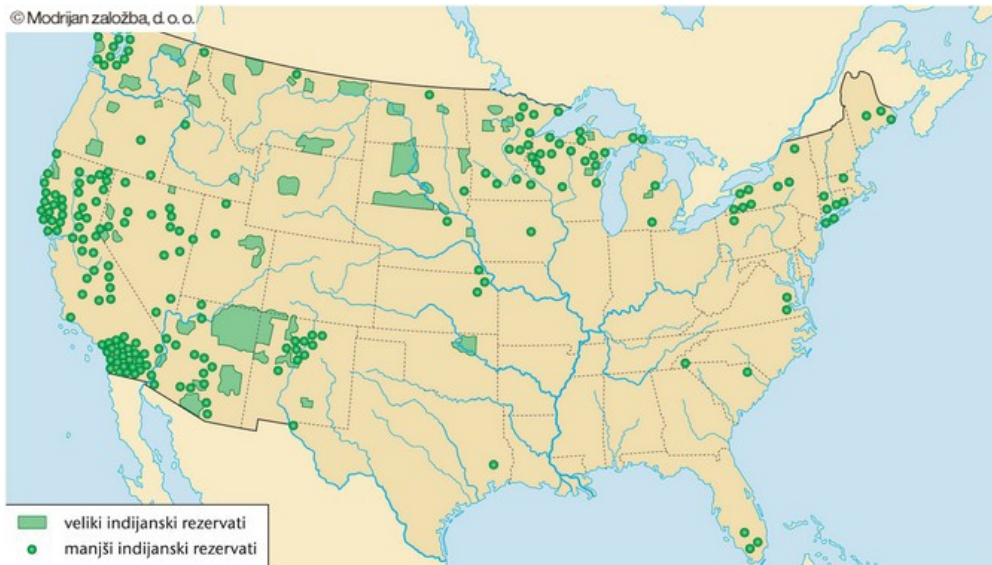
- Kolonizacija

- o Staroselci: Indijanci, Eskimi (naselili v zadnji ledeni dobi iz Sibirije)
- o Prva stoletja evropski priseljenci (anglosaški, francoski)
- o 17. stol. prvi večji val Evropejcev
- o Postopna kolonizacija proti zahodu
- o Indijance nasilno pregnali na sušni in gorati zahod
- o Z del kolonizirali v 19. Stol.
- o JV v 17. stol. plantaže tobaka in bombaža - črnski sužnji iz Z Afrike
- o Državljska vojna
 - 1861
 - S:J
 - Zmaga S
 - Odprava suženjstva
- o Do konca 19. Stol. Irci, Britanci, Nemci
- o Kasneje J in V EU
- o Ustavilo v času gospodarske krize pred 2. Sv. Vojno
- o Po vojni priseljenci in neevropskih držav
- o ZDA: 50% Lat. Am. (JZ) 30% Azija (tihooceanski obalni pas)
- o Kanada: 50% Azija
- o Omejitvena politika zaradi prevelikega števila priseljencev
- o Lažje nadziranje Azijcev ker pridejo po zračni poti
- o Priseljavanja Latinoameričanov ne morejo zaustaviti

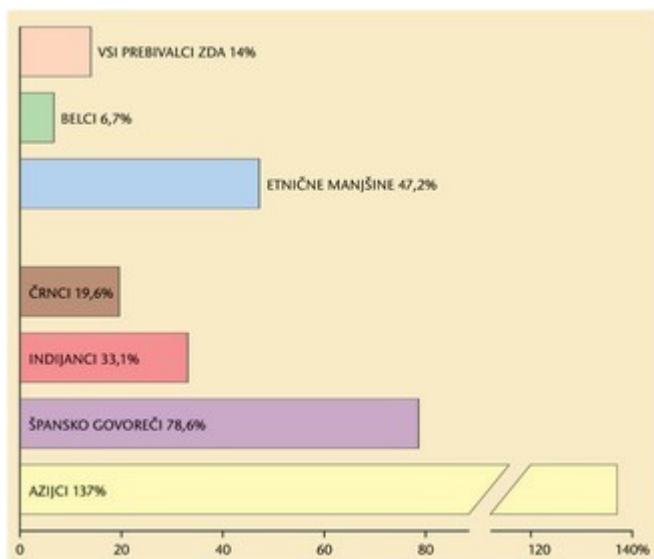
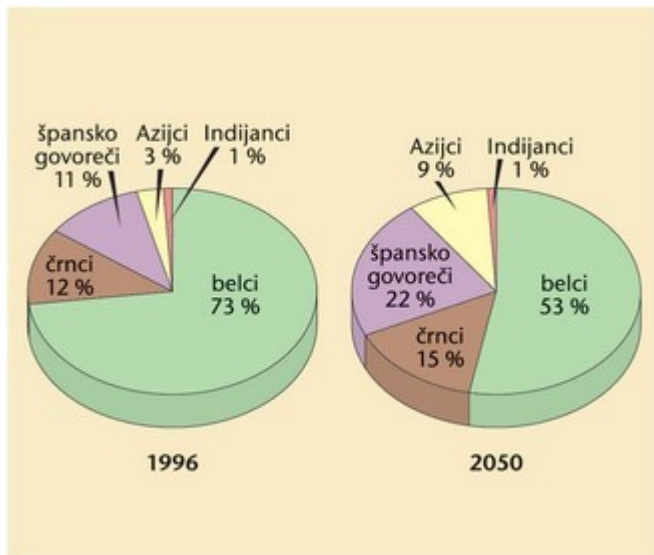
- Staroselci

- o Indijanci
- o Rezervati
 - Zaščita ozemelj Indijancev
 - 4% površja ZDA
 - Gorata in sušna območja - slabe možnosti za gospodarski razvoj

- Tretjina Indijancev, ostali v revnih četrtih večjih mest
- Integracija v mesta ni uspela
 - Nizka stopnja izobrazbe
 - Visoka stopnja revščine
 - Problem alkoholizma
 - V rezervatih podobni problemi

- Vključevanje priseljencev v družbo

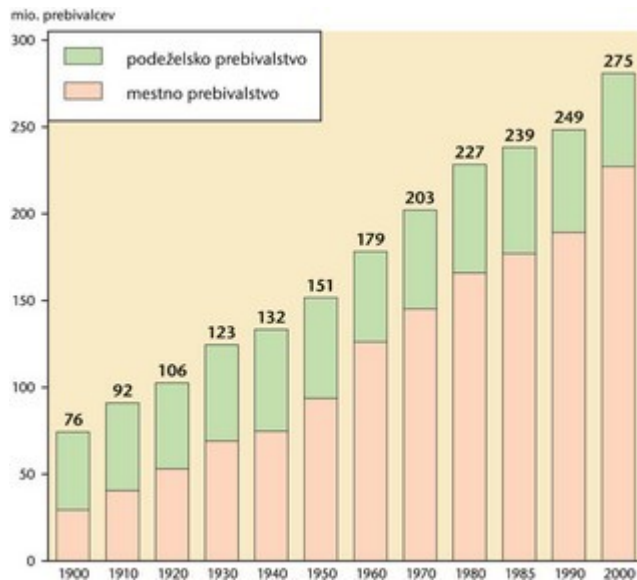

Prebivalstvo ZDA po rasi in etnični sestavi

Porast pripadnikov etničnih manjšin

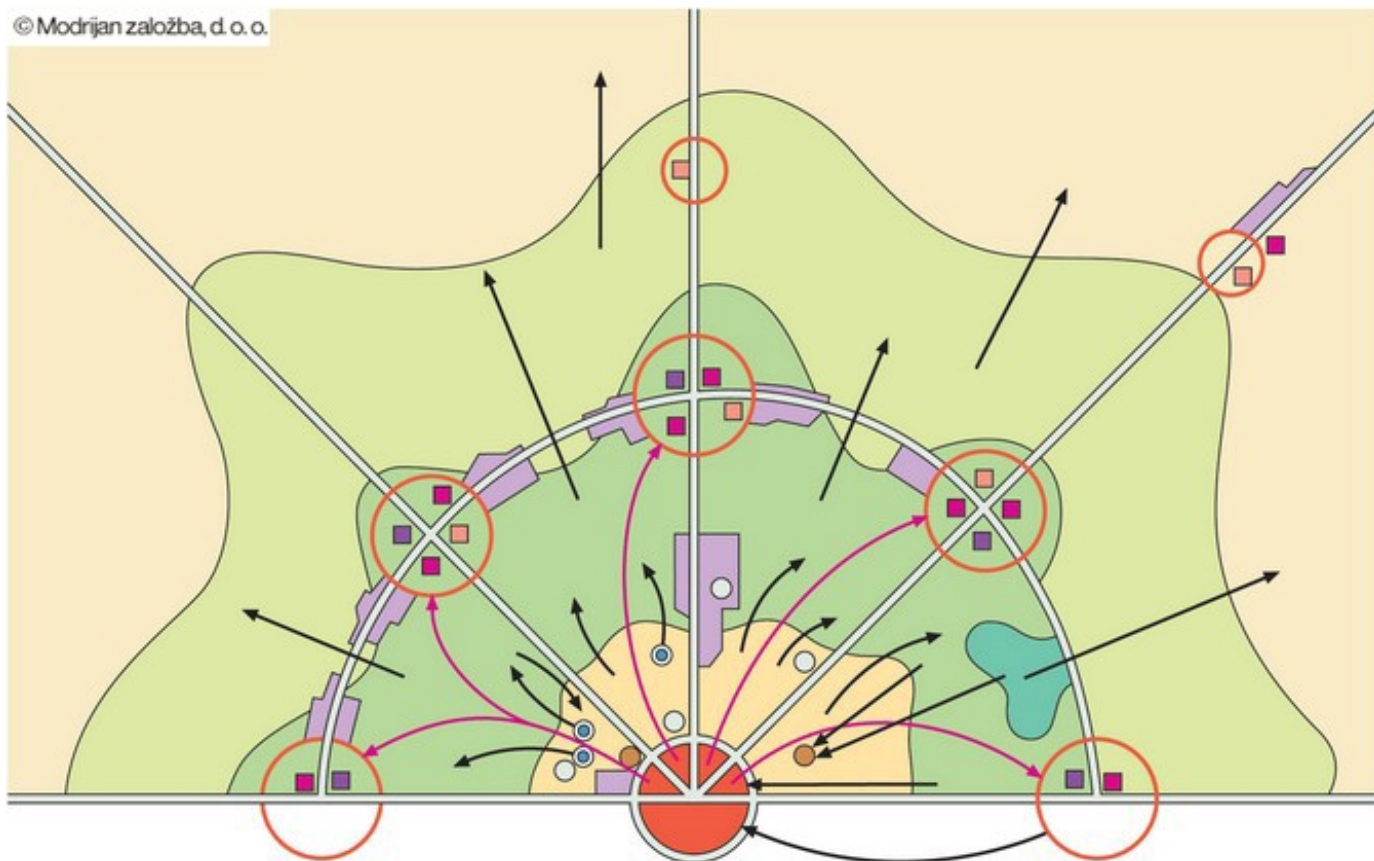
- o Amerikanizacija
- o Politika integracije (vključevanja) priseljencev v novo družbo v ZDA in Kanadi
- o Kanada: manj omejevanja, spodbujanje k obdržanju kulture in maternega jezika
 - različne etnične skupine so se manj asimilirale in živijo v svojih skupnostih
- o Talilni lonec: opuščanje svoje kulture
- o Glavna vrednota "ameriški način življenja" (TV, zastava)
- o Manj priseljencev iz Evrope, več iz Latinske Amerike
- o Cilj: ustvariti homogeno ameriško nacijo
- o Belci na vrhu socialne lestvice
- o Ameriški črnci

- Dolgo največja etnična skupina
- Danes 12%
- 20. stol.: JV (plantaže) → SV (industrijska središča)
- Zadnja desetletja: močna gibanja za enakopravnost, odpravili rasno razlikovanje
- Niso homogena skupnost
- o Špansko govoreči Američani
 - Karibsko otočje: V
 - Mehika: JZ
 - Ilegalno
 - Najhitreje rastoča etnična manjšina
 - Po dohodku blizu črnskemu prebivalstvu
 - Španščina ponekod drugi uradni jezik ali pa celo prevladuje
 - Niso homogena skupnost
- o Azijski Američani
 - Največ kitajskega porekla
 - Tihooceanski obalni pas
 - Relativno dobra izobrazbena sestava → uveljavitev v družbi, zahtevnejših poklicih
 - Dohodki na družino višji kot pri belcih zaradi številčnejših družin
- o Polemike o zmanjšanju socialnih razlik
 - Pozitivna diskriminacija
 - Etnične kvote pri vpisu na državne univerze
 - ◆ Med vpisanimi je lahko le določen odstotek ene etnične skupine
- o Model "talilnega lonca"
 - Uresničljiv v 1. pol. 20. stol. zaradi prevlade evropskih priseljencev
 - Indijanci in črnici se niso v celoti integrirali
- o Model "kulturnega mozaika"
 - Vse etnične skupnosti popolnoma vključene v družbo, hkrati ohranile svojo identiteto
- o Drugačne družbene skupine
 - Niso pogojene le z rasnim izvorom in dohodkom
 - Povezovanje ljudi enake starosti, poklica, življenjskega sloga
 - Tretjina špansko govorečih, četrtnina azijskih Američanov se poroči s pripadniki druge etnične skupine
- Mesta
 - o Podeželje: samotne kmetije in različno velika podeželska mesta
 - o Začetek 20. stol.: manj kot 50% prebivalcev
 - o L. 2000: 80 % prebivalcev

- Urbanizacija hitrejša kot v Evropi
- Med kolonizacijo razdelitev ozemlja v obliki šahovnice + železnica in ceste
- Ameriško velemesto
 - Poslovno središče (central business district CBD, downtown)
 - Nebotičniki - sedeži podjetij, luksuzni hoteli in restavracije
 - Zgoščene storitvene dejavnosti
 - Podnevi napolnjen, ponoči se izprazni
 - Zgostitev stolpnic zaradi lažjega komuniciranja med zaposlenimi
 - Notranji del mesta
 - Okoli poslovnega središča
 - Prehodna cona z različnimi dejavnostmi
 - Starejše nekajnadstropne stavbe - živijo nižji sloji
 - Rasni oz. etnični geti - četrti, kjer živijo le pripadniki ene skupnosti
 - Slumi - najrevnejše četrti
 - Zanemarjena, propadajoča stanovanjska območja
 - Revščina, kriminal, prostitucija, droge
 - Posamezniki, ki jim uspe, se preselijo proti zunanjim delom mesta
 - Opuščena območja → prenavljanje - naselitev srednjega sloja
 - Nekaj industrije (predvsem starejše), trgovin, parkirišč, prometnic
 - Predmestja (suburbanizacija)
 - Enodružinske hiše
 - 1940: 20% prebivalstva, 2000: 56% prebivalstva
 - Najprej belci srednjega sloja, po 2. sv. vojni tudi druge etnične skupine

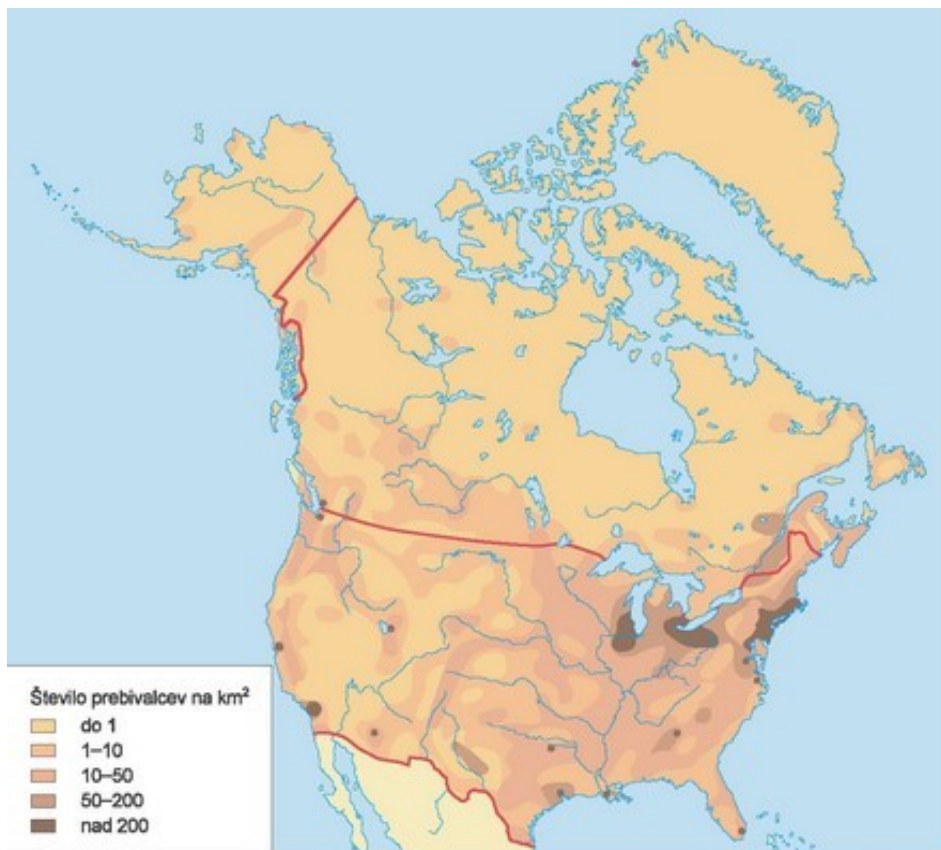
- Danes menjavanje četrti različno premožnih slojev
- Vzrok: slabe bivalne razmere v notranjosti mest, izboljšano prometno omrežje
- Četrti "mobilnih domov"
- Selitev storitvenih dejavnosti
 - Nakupovalna središča - ob glavnih prometnicah in križiščih
 - Industrijski parki, kompleksi uradov, banke, hoteli, zabavišni objekti
 - Suburbana poslovna središča - prilagojena "avtomobilskemu" načinu življenja
- Somestja
 - Prepletanje in prehajanje mest drugega v drugo
 - Megalopolis
 - Največje somestje na svetu
 - Boston-Washington
 - 800x250km
 - Brez enotnega središča
 - Nekaj največjih in najpomembnejših središč ameriškega gospodarstva, kulture in politike

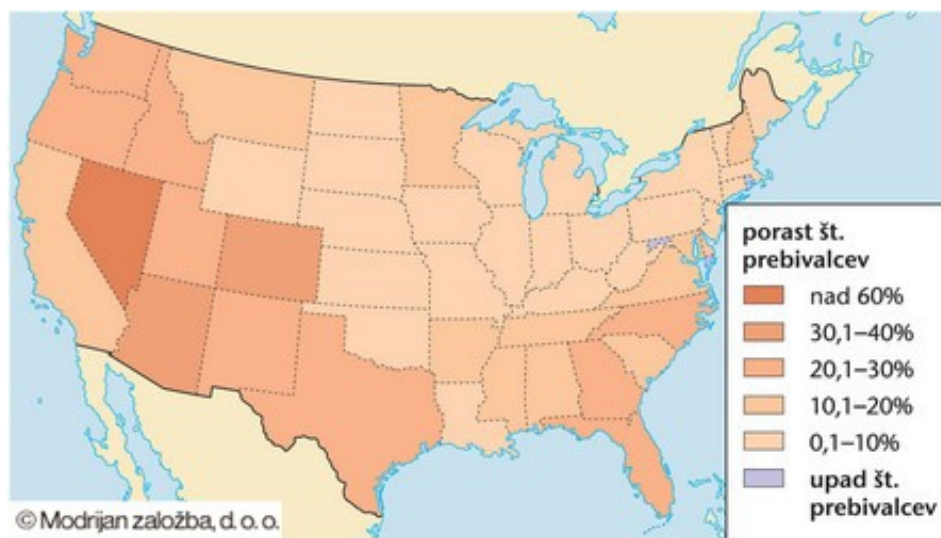
■ poslovno središče (downtown)	■ četrti srednjih slojev	■ nakupovalno središče
■ notranji del mesta	■ četrti višjih slojev	■ različne storitve
● rasni geto	■ redkeje poseljene bivalne četrti	■ uradi
○ prazna poslopja	■ industrija	 suburbani downtowni
● prenovljene stavbe	 glavne prometnice	→ selitve prebivalstva
		→ selitve uradov in storitvenih dejavnosti

- Poselitvene razmere

- o V bolj poseljen kot Z (zaradi naselitvenih tokov v preteklosti)
- o Megalopolis in staro industrijsko središče ob Velikih jezerih - največja zgoštev
- o Nadaljuje S od Velikih jezer in Reke sv. Lovrenca v JV Kanado
- o Zmanjševanje gostote poselitve V → Z
- o Mrtva črta - redka poselitev
- o Tihooceanski obalni pas (mehiška meja → Vancouver) - 2. največja zgoštev
- o Premeščanje industrije SV → J in Z - sprememba poselitvenih razmer
- o Največja mobilnost prebivalstva na svetu - letno kraj bivanja spremeni petina prebivalstva

Gostota prebivalstva

Gibanje števila prebivalcev